
În actualitate: Principiile Fundamentale ale Statisticii Oficiale

Daniela Ștefănescu, PhD

Introducere

Anul acesta, 2024, Comisia de Statistică ONU a celebrat momente istorice semnificative: pe de o parte, cel al adoptării Principiilor fundamentale ale statisticii oficiale de către Comisie, în anul 1994, și, pe de altă parte, acela al aprobării acestora de către Adunarea Generală ONU, în anul 2014. Istoria guvernanței statisticii oficiale a marcat, la nivel global, cele două evenimente memorabile, reafirmând astfel relevanța lor peste timp, dar, mai ales, necesitatea existenței și respectării acestor comandamente de bază ale statisticii oficiale în prezentul ecosistem al datelor în continuă și rapidă schimbare.

Aș zice că particularitatea statisticilor oficiale bazată pe integritate, încredere în date și garanția respectării Principiilor fundamentale este astăzi mai importantă decât oricând. Într-o perioadă caracterizată prin existența unei multitudini de date și statistici, din cele mai diverse, statistica oficială este precum un pilon de stabilitate, încredere și autenticitate. Respectarea Principiilor fundamentale nu se referă doar la onorarea întocmai a unui set de linii directoare, ci acțiunea în sine a fost și este despre străduința lucrătorilor din organizațiile naționale de statistică, ale statisticienilor, de a menține esența care deosebește distinct statistica oficială de celelalte date într-o lume complexă a datelor și informațiilor. Principiile fundamentale de organizare și funcționare a statisticii oficiale au fost percepute și continuă să fie precum o piatră de temelie a statisticii oficiale, reușind în această manieră să își mențină individualitatea și să reușească să continue să fie de încredere, îndeplinindu-și menirea de a reflecta corect realitățile economice, sociale și de mediu înconjurător.

Scurt istoric

Adoptarea Principiilor fundamentale ale statisticii oficiale își are originea în anii '90, în strânsă legătură cu tranziția țărilor europene de la economiile centralizat planificate la economiile de piață.

Conturate cu prilejul Conferinței Statisticienilor Europeni în anul 1991, Principiile fundamentale au fost gândite precum un “ghidaj” oferit țărilor în tranziție care, la acea vreme, începeau să-și construiască sisteme statistice independente. Recunoscând importanța lor, Comisia Economică ONU pentru

---

Europa a aprobat Principiile fundamentale de organizare și funcționare a statisticii oficiale în anul 1992, subliniind, încă de pe atunci, potențialul lor ca standard pentru integritate și profesionalism în statistică dincolo de granițele naționale.

O echipă de vizionari, printre care și colegul nostru Ilie Dumitrescu, au gândit și pus pe hârtie cele 10 Principii.

Dl. Ilie Dumitrescu a fost unul dintre reprezentanții statisticii românești care a participat de-a lungul timpului, o perioadă îndelungată, la activitatea Conferinței Statisticienilor Europeni, acoperind atât perioada dinaintea anilor 1990, cât și după '90. Caracteristicile fiecăreia dintre cele două perioade, dincolo de considerentele politice, constau, sub aspect statistic, în faptul că, în prima parte, în cadrul dezbaterilor de la Conferință, se confruntau două abordări aproape complet diferite: una aparținând delegațiilor din țările ce promovau sistemul economiei planificate centralizat, din care făcea parte și România, și cealaltă, a țărilor occidentale, cu economie de piață. Prima abordare, era dominată de expunerea și promovarea concepției statistice, metodelor și tehnicilor subordonate Sistemului Producției Materiale, iar în cea de-a doua, statistica oficială publică, organizată și funcționând în baza unor valori democratice, caracteristice economiei de piață, destinată tuturor categoriilor de utilizatori de date statistice.

Problematica creării unui cadru comun care să permită generalizarea unor principii de funcționare a sistemului statistic valabil pentru toate țările a fost abordată încă din anul 1990, an care a marcat schimbarea regimului politic din fostele țări socialiste într-unul democratic.

Dl Dumitrescu își amintește că în reuniunile ce au urmat anului 1990, *“delegația Poloniei condusă de Josef Olenski, a propus un proiect detaliat, formulând un set de principii, argumentat în baza unor criterii și rațiuni convingătoare, ceea ce, în mod firesc, a suscitat ample dezbateri. Nu totul a decurs lin, fără impedimente, astfel încât să se ajungă la un numitor comun. Ba aș spune că s-au manifestat discuții, uneori controversate. Unele delegații ale țărilor occidentale erau de părere chiar că instituționalizarea unor principii și norme generale nu este neapărat necesară, pentru că însuși sistemul democratic presupune funcționarea fără restricții a acestor principii care, în societățile lor, funcționează de la sine. Se înțelege că asemenea puncte de vedere se cantonavă în special în jurul sintagmei **independența statisticii**. Țările foste comuniste insistau cu mai multă aplecare asupra instituirii setului de principii și valori nu atât în măsură să-i convingă pe statisticienii din țările lor, ceea ce se plia întru totul propriilor interese, cât, în special, să convingă și să determine asumarea unor astfel de principii vis a vis de statistica oficială din partea autorităților politice care, până atunci, desigur, în structurile*

---

anterioare democrației, erau ferm atașate opțiunii de a-și impune viziunile dictatoriale subordonate preceptului politic în toate domeniile, inclusiv în cel al statisticii. Ca o remarcă particulară pe care doresc să o fac este faptul că, desemnată să servească scopului urmăririi și relevării îndeplinirii planului de dezvoltare economică, statistica, cel puțin în cazul nostru, al României, trebuia să se adapteze, conceptual și, chiar tehnic și normativ, metodologiei de plan și nu invers. Orientată spre realizarea și depășirea aproape necondiționată a planurilor de dezvoltare, sub imperiul îmbunătățirii metodologiei planului, se identificau diverse activități și standarde de plan care, depășindu-le pe cele vechi, să genereze surplusuri în sfera evaluării statistice rezultatelor activității economice”.

Doi ani mai târziu, în 1994, Principiile fundamentale au fost agreate la nivel global, aprobate fiind de Comisia de Statistică / ONU. Consiliul Economic și Social ONU (ECOSOC) le-a avizat favorabil în 2013. Cea mai înaltă recunoaștere la nivel politic a avut loc în 2014 când Principiile au fost adoptate de Adunarea Generală ONU, reconfirmând rolul lor ca standarde esențiale, asigurându-se ca producția statistică se bazează pe metode științifice, etică profesională, transparență, subliniind nevoia de relevanță și încredere în acțiunea de a informa și fundamenta deciziile politice la nivel local, național și global.

Standarde ale statisticii, în general

La rândul lor, Principiile fundamentale au influențat semnificativ elaborarea altor diferite standarde. De exemplu, Regulamentul (CE) privind statistica europeană nr. 223/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 martie 2009 privind statisticile europene (legea statisticii), amendat în 2015 (Regulamentul (UE) 2015/759 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2015 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 223/2009 privind statisticile europene) este complet aliniat la Principiile amintite. Codul de Practică privind Statisticile Europene, introdus în 2005, este o extensie operațională a Principiilor și a inspirat, la rândul său, crearea altor coduri regionale de bună practică pentru statistica oficială (precum Carta Africană privind Statistica, Codul de Bune Practici în statistică pentru țările din America Latină și Caraibe). Declarația de calitate a Sistemului Statistic European semnată în anul 2016 de către toți conducătorii institutelor naționale de statistică ale statelor membre UE și de către directorul general al Eurostat, reia, în textul său, principiile de calitate: relevanță, acuratețe, actualitate și punctualitate, accesibilitate și claritate, precum și comparabilitate și coerență. Legea Generică a Statisticii Oficiale pentru Europa de Est, Caucaz și Asia Centrală emisă de Comisia Economică ONU pentru Europa în anul 2017 își

---

propune adaptarea Principiilor, astfel încât ele să răspundă situațiilor unice ale acestor regiuni.

Standardele de Diseminare ale Fondului Monetar Internațional, formulate în 1996 și 1997, încorporează Principiile, în special în ceea ce privește accesul egal la date statistice, autonomia profesională și transparența. Recomandările Consiliului OCDE privind Bunele Practici ale Statisticii, Cadrul ONU de Asigurare a Calității și alte asemenea cadre generale, la nivel regional și național, au integrat, în conținutul lor, Principiile fundamentale, asigurând că sunt încorporate întocmai referințele de calitate, transparență și fiabilitate.

Legea 226/ 2009 de organizare și funcționare a statisticii oficiale în România, cu modificările și completările ulterioare, are stipulate, la articolul 5, Principiile fundamentale pe care se bazează statistica oficială:

a) independența profesională - a Institutului Național de Statistică și a celorlalți producători de statistici oficiale față de alte departamente și organisme legislative, administrative sau având competență în formularea de politici, precum și față de operatorii din sectorul privat, asigură credibilitatea statisticilor oficiale;

b) autoritate în materie de culegere a datelor - Institutul Național de Statistică și ceilalți producători de statistici oficiale trebuie să dețină o împuternicire legală clară pentru culegerea informațiilor în vederea elaborării de statistici europene. La cererea autorităților statistice, administrațiile, întreprinderile și gospodăriile, precum și populația în general pot fi obligate prin lege să permită accesul la date sau să furnizeze date pentru elaborarea statisticilor oficiale;

c) adecvarea resurselor - resursele aflate la dispoziția Institutului Național de Statistică și a celorlalți producători de statistici oficiale trebuie să fie suficiente pentru a răspunde cerințelor statisticilor oficiale;

d) angajamentul privind calitatea în statistici - toți membrii Institutului Național de Statistică și ai celorlalți producători de statistici oficiale se angrenează să lucreze și să coopereze în conformitate cu principiile stabilite în Declarația privind calitatea Sistemului statistic european;

e) confidențialitate în statistică - confidențialitatea informațiilor pe care le furnizează respondenții (gospodării, întreprinderi, administrații etc.) și utilizarea lor numai în scopuri statistice trebuie să fie pe deplin garantate;

f) imparțialitate și obiectivitate - Institutul Național de Statistică și ceilalți producători de statistici oficiale trebuie să producă și să disemineze statistici oficiale respectând independența științifică și într-o manieră obiectivă, profesionistă și transparentă, prin care toți utilizatorii sunt tratați echitabil;

g) metodologia solidă - statisticile de calitate trebuie să se bazeze pe

---

o metodologie solidă. Aceasta necesită instrumente, proceduri și cunoștințe de specialitate adecvate;

h) proceduri statistice adecvate - statisticile de calitate trebuie să se bazeze pe proceduri statistice adecvate, implementate de la culegerea datelor până la validarea acestora;

i) sarcină de răspuns adecvată pentru repondenți - sarcina de răspuns trebuie să fie proporțională cu nevoile utilizatorilor și să nu se dovedească exercitivă pentru repondenți. Institutul Național de Statistică și ceilalți producători de statistici oficiale monitorizează sarcina de răspuns și stabilesc ținte pentru reducerea sa în timp;

j) eficiență sub raportul costurilor - resursele trebuie utilizate eficient;

k) relevanță - statisticile oficiale trebuie să îndeplinească nevoile utilizatorilor;

l) precizie și fiabilitate (credibilitate) - statisticile oficiale trebuie să reflecte realitatea cu precizie și fiabilitate;

m) promptitudine și punctualitate - statisticile oficiale trebuie să fie diseminate într-o manieră promptă și punctuală;

n) coerență și comparabilitate - statisticile oficiale trebuie să aibă coerență internă și în timp și să fie comparabile între regiuni și țări; trebuie să fie posibilă combinarea și folosirea comună a datelor din diferite surse;

o) accesibilitate și claritate - statisticile oficiale trebuie să fie prezentate într-o formă clară și ușor de înțeles, să fie diseminate într-o manieră adecvată și convenabilă, să fie disponibile și accesibile, respectându-se imparțialitatea, și să fie însoțite de metadate și linii directoare.

Principiile fundamentale continuă să guverneze statistica oficială

Când vorbim despre statistica oficială, nu ne referim simplist la numere sau date, ci la un bun public care fotografiază realitatea obiectivă a mediului economic, social și de mediu, fiind astfel un instrument indispensabil pentru fundamentarea proceselor de luare a deciziilor pe baza evidențelor relevante și de calitate.

Scopul fundamental al statisticii oficiale este de a pune la dispoziția opiniei publice, în general, date și informații statistice care să cuantifice indicatori obiectivi privind progresul societăților în domeniile dezvoltării și bunăstării. Bineînțeles că aceste statistici vor transcende interesele și agendele partizane, construite fiind pe principiile relevanței, imparțialității și accesului egal la date.

Respectarea standardelor oferă garanția ca metodele și procedurile utilizate în culegerea, prelucrarea și prezentarea datelor statistice sunt fundamentate științific și comparabile la nivel internațional.

Încrederea opiniei publice în statistica oficială, ca reflectare a realităților societale, este ancorată în integritatea, comparabilitatea și aderența statisticii oficiale la standardele universale valabile și acceptate. Mai mult, mandatul autorităților statistice de a corecta interpretările eronate și de a păstra confidențialitatea datelor individuale alimentează încrederea utilizatorilor în statistici.

O aderență totală, fără ezitări, la standarde profesionale și etice consolidează poziția unică a statisticii oficiale. De asemenea, respectarea acestor standarde conduce la concluzia că metodele și procedurile folosite în culegerea, prelucrarea și diseminarea datelor statistice sunt robuste din punct de vedere științific și comparabile între țări și peste timp, astfel încât statisticile oficiale să poată surprinde o imagine cuprinzătoare și coerentă a trendurilor și dinamicii societăților, concluzie esențială pentru toate categoriile de utilizatori ai statisticii, de la decidenții politici până la cercetători.

În afară de rigoarea metodologică, statistica oficială are un impact asupra societății care trece dincolo de granițele organizaționale. Reprezintă un veritabil fundament al politicilor publice, ghidează planificarea economică și monitorizează inițiative globale precum obiectivele dezvoltării durabile. Acest rol este susținut de un angajament definitoriu al statisticii oficiale cu privire la transparența și responsabilizare, promovând o veritabilă cultură a formulării de decizii informate și angajament public.

Încrederea publicului în statisticile oficiale își are rădăcini în integritatea, comparabilitatea și aderența lor la standarde universale. Încrederea se bazează și pe mandatul autorităților de statistică de a corecta interpretările eronate și de a menține o strictă confidențialitate asupra datelor individuale.

Mai mult, statistica oficială se caracterizează printr-o continua construcție a unui parteneriat de colaborare globală. Folosindu-se concepte, clasificări, standarde și metode asumate la nivel internațional, se promovează consistența și eficiența, asigurându-se o abordare comună a “marii familie a statisticienilor” în fața provocărilor globale.

Direcții viitoare și strategii de implementare a Principiilor fundamentale

La Sesiunea plenară a Comisiei de Statistică din 2024 s-au stabilit câteva direcții esențiale pentru parcursul viitor al implementării Principiilor fundamentale de organizare și funcționare a statisticii oficiale:

- Urmare propunerii Diviziei de Statistică ONU, se va **constitui un consiliu independent**, considerat ca un pas înainte semnificativ în contextul guvernării și susținerii statisticii oficiale. Acest **for consultativ** este gândit mai mult decât o entitate care să-și asume activități de monitorizare; mai degrabă, își propune să realizeze un ghidaj al implementării Principiilor fundamentale

---

în practică statistică și să promoveze alinierea sistemelor statistice naționale cu acestea.

Structura Consiliului este gândită de așa manieră încât să se focalizeze pe independența profesională și responsabilitate, asigurându-se că sistemele statistice naționale funcționează fără deviații și că se menține integritatea statisticilor oficiale. În acest scop, propunerea vizează o compoziție diversă a Consiliului, incluzând ex- conducători valoroși ai institutelor naționale de statistică (“chief- statisticians”) și experți de prestigiu, mai ales în domeniul precum legislație statistică și etica profesională, această varietate de expertiză fiind extrem de importantă pentru că membrii Consiliului se vor confrunța, firesc, cu provocările multiple și cu dinamica rapidă cu care evoluează practicile statistice moderne, obligați fiind să judece dintr-o perspectivă nu numai cuprinzătoare, ci și echilibrată.

Strategia operațională a Consiliului va presupune un angajament continuu atât în ceea ce privește discutarea problemelor emergente ale statisticii, cât și revizuirea alinierii la Principiile fundamentale. Una dintre funcțiile importante ale Consiliului va fi cea a elaborării unui raport anual ce ar urma să fie prezentat Comisiei de Statistică, cu prilejul sesiunilor plenare ale acesteia, raport accesibil, mai apoi, publicului larg, document ce va detalia propriile activități ale Consiliului, constatările acestuia și recomandările formulate, asigurându-se astfel transparența totală și contribuind la consolidarea globală a implementării Principiilor fundamentale ale statisticii oficiale.

- Revitalizarea liniilor directe ale implementării Principiilor fundamentale: adaptarea la nevoile viitoare

Divizia de Statistică ONU a inițiat un proiect care își propune revitalizarea ghidurilor privind implementarea Principiilor fundamentale, inițiativă ce răspunde nevoilor în creștere ale comunității statistice globale și care își propune ca versiunea curentă să devină mai relevantă, mai practică și prietenoasă cu utilizatorii.

S-a decis, deci, elaborarea a două seturi distincte de instrucțiuni, integrând cadrele generale de funcționare ale statisticii moderne precum Modelul Generic de Procese Statistice (Generic Statistical Business Process Model- GSBPM), Modelul Generic de activități pentru organizațiile statistice (Generic Activity Model for Statistical Organizations- GAMS0) și Manualul ONU pentru Asigurarea Calității la nivel național (UN National Quality Assurance Framework Manual; UN-NQAF).

Fiecare set se adresează nevoilor unice ale diferitelor audiențe în cadrul comunității statistice. Primul set se referă la statisticieni, furnizându-le acestora consultanța concretă și instrumente practice pentru aplicarea

---

Principiilor fundamentale la toate nivelurile, atât strategice, manageriale, cât și operaționale. Se anticipează că acest set va fi o resursă cuprinzătoare, asistând statisticienii în viața practică în a naviga printre provocările unor ecosisteme de date în evoluție și asigurând producerea și diseminarea de statistici de încredere și adecvate scopului pentru care au fost produse.

Cel de-al doilea set de instrucțiuni este dedicat decidenților politici și celorlalți actori interesați în producția și diseminarea de statistică oficială. Acest set va scoate în evidență importanța sprijinirii și va fi în fapt o pledoarie pentru implementarea Principiilor fundamentale, stimulând astfel medii de lucru favorabile transparenței, responsabilizării și adecvate pentru un proces informat de luare a deciziilor. Acesta își propune să urmărească înțelegerea și implementarea Principiilor fundamentale în domenii variate, sprijinind astfel politici informate și fundamentate pe date statistice.

Integrarea GSBPM, GAMS0 și UN-NQAF

GSBPM și GAMS0, modele dezvoltate de Comisia Economică ONU pentru Europa, sunt cadre cuprinzătoare ce au ca obiectiv îmbunătățirea eficienței și calității producției statistice și a managementului organizațiilor statistice. Aceste modele sunt recunoscute global pentru rolul lor în ceea ce privește modernizarea sistemelor statistice și armonizarea proceselor în cadrul și între organizațiile statistice.

GSBPM definește o serie structurată de activități pe opt faze ale producției statistice, începând cu specificarea nevoilor până la diseminarea statisticilor și analiza. Fiecare fază, la rândul ei, este divizată în sub-procese, detaliind sarcinile și rezultatele obținute. Modelul servește drept limbaj comun, facilitând comunicarea și înțelegerea între statisticieni și experți IT asigurând astfel armonizarea metodelor, instrumentelor și metadatelor.

Tot GSBPM-ul încurajează îmbunătățirea proceselor statistice, inovarea, identificarea celor mai bune practici în statistica oficială, devenind un instrument esențial pentru organizațiile statistice.

Dimpotrivă, GAMS0 oferă o perspectivă mai largă, făcând referire la dezvoltare strategică, guvernantă și servicii suport într-o organizație statistică. Acest model ajută la identificarea și structurarea tipurilor de activități pe care un oficiu de statistică trebuie să le realizeze pentru a menține și a dezvolta capacitatea de a produce statistici oficiale. Se referă la planificarea strategică, alocarea de resurse, monitorizarea performanțelor, oferind asigurări ca organizația de statistică operează eficient și eficace în conformitate cu standardele internaționale și bunele practici.

La rândul său, manualul UN-NQAF oferă ghidaj și reprezintă un standard pentru îmbunătățirea calității statisticilor produse de sistemele

---

statistice naționale. Este un instrument util pentru implementarea calității în toate fazele procesului de producție statistică, de la planificare și culegere de date până la diseminare și analiză. Manualul se asigură că statisticile produse sunt relevante, corecte, produse la timp, coerente între diferite domenii statistice și accesibile utilizatorilor.

Integrând GSBPM și GAMS0 în liniile directoare ale implementării Principiilor fundamentale introduce o abordare inovativă al unui cadru unificat și structural pentru a ghida procesele statistice și managementul organizațional. Urmărind și dezvoltările din Manualul ONU, țările se asigură că procesele și rezultatele obținute sunt aliniate la standardele stabilite de Principiile fundamentale; în fapt, este vorba de încorporarea Principiilor în fiecare stadiu al activității statistice, întărind transparența, credibilitate și imparțialitate rezultatelor statistice, stimulând un mediu care să conducă la comunicarea bunelor practici și a Inovării și de impregnarea Principiilor fundamentale în toate aspectele operațiunilor unei organizații de statistică, încurajând o adoptare holistică a standardelor profesionale și practicilor etice și întărirea încrederii în statistica oficială.

Ambele seturi urmează să fie supuse atenției celei de-a 56 sesiuni plenare a Comisiei de Statistică, în anul 2025. Ele vor fi periodic actualizate sub atenta monitorizare a Consiliului Consultativ Independent, asigurându-se că rămân relevante în confruntarea cu provocările prezente și viitoare ale ecosistemelor moderne de date. Inițiativa proactivă și continuă de a revizui aceste seturi de linii directoare demonstrează angajamentul și dedicația de a menține peste timp relevanța și eficacitatea Principiilor fundamentale, cruciale în conturarea, la nivel global, a viitorului statisticilor oficiale.

Concluzie

Mesajul Comisiei de Statistică – 2024 a fost acela că viitorul trebuie să înceapă cu angajamentul de a respecta cu rigoare Principiile fundamentale ale organizării și funcționării statisticii oficiale. Integritatea și încrederea în statistica oficială, rolul acesteia în progresul societății și contribuția sa la inițiative globale, precum Obiectivele Dezvoltării Durabile, sunt esențiale.

Călătoria ce o avem de străbătut, noi, statisticienii, solicită eforturi concertate și continue care să asigure că statistica oficială va ramane relevantă și va continua să servească ca temelie a proceselor informate de luare a deciziei cu privire la guvernarea societăților într-o lume globală interconectată.

Bibliografie:

- Regulamentul (CE) privind statistica europeană nr. 223/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 martie 2009 privind statisticile europene;
- Regulamentul (UE) 2015/759 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2015 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 223/2009 privind statisticile europene;
- 50 years of the Conference of European Statisticians, CEE/ ONU, 2003;
- Empowering official statistics: upholding the fundamental principles to stay relevant, 2024 Statistical Commission papers